

Appendiciten som dödsorsak vid Sabbatsbergs sjukhus 1879-1903.

Wallis, Curt

46 C a Br.

National Library
of Sweden

Med.
Patol
(Pr)

Appendiciten som dödsorsak vid Sabbatsbergs sjukhus 1879—1903.

Af
Professor **Curt Wallis.**

Separat ur Allmänna Svenska Läkartidningen Nr 31, 1904.

I en uppsats i Münchener medicinische Wochenschrift 1891 hade Einhorn redogjort för en undersökning af 18,000 obduktionsfall med hänsyn till den andel, appendiciterna haft till dessa; obduktionsfallen härstammade från Münchens sjukhus. Af de 18,000 dödsfallen hade 91 orsakats af appendicit, således 0,5 % af hela antalet. Af undersökningen framgick vidare att, om någon åldersklass visat predisposition för appendicit, det skulle varit åldern öfver 60 år, hvaremot de båda könen icke visade någon olikhet med afseende på disposition för sjukdomen. Dessa resultat af Einhorns undersökning gingo stick i stäf mot de åskådningar, som man af äldre statistiskt material ansett sig hafva erhållit skäl för; dessa åskådningar utmynnade nämligen däri, att männen skulle äga en betydligt större disposition för sjukdomen än kvinnorna och att sjukdomen i synnerhet drabbade de yngre åldersklasserna. Einhorn gör emot de tidigare undersökningarna de invändningarna, att desamma till stor del grunda sig på endast kliniska diagnoser och att dessa visat sig otillräckliga att lämna full visshet om, huruvida dödsfallet varit orsakadt af appendicit eller ej, samt att dessutom författarne icke tagit vederbörlig hänsyn till sjuk-

husens beläggning efter kön och åldersklasser — felkällor som Einhorn undviktit. Det syntes mig af intresse att pröfva Einhorn's slutsatser genom studiet af Sabbatsbergs obduktionsmaterial och med användande af Einhorn's statistiska metoder. Resultatet af denna studie publicerades i *Hygiea* 1892 i en uppsats med titeln: Om appendiciterna och perityfliterna som dödsorsak vid Sabbatsbergs sjukhus under åren 1879—1891. Undersökningens resultat voro för Sabbatsbergs sjukhus' materials vidkommande en bestämd bekräftelse af de äldre åskådningarna: männen hade varit betydligt mer disponerade för appendicit än kvinnorna och isynnerhet de yngre åldersklasserna 11—20 år samt 21—30 år hade visat en tydligt uttalad predisposition för sjukdomen. Dessutom framgick af undersökningen, att under åren 1879—91 appendiciten spelat i Sabbatsbergs sjukhus' mortalitet en dubbelt så viktig roll, som appendiciten haft vid Münchens sjukhus enligt Einhorn's undersökningar; ej mindre än 1,1 % af samtliga dödsfall under nämnda period vid Sabbatsbergs sjukhus hade förorsakats af appendicit.

Mot de resultat, som vunnits ur Sabbatsbergs sjukhus' obduktionsjournal kunde göras gällande, att detsamma var skäpligen litet; af de 3,085 under denna period obducerade fallen hade 35 aflidit af appendicit, medan Einhorn's material uppgick till 91 fall. Det har därför syntts önskvärdt att pröfva resultatens giltighet genom en analys af Sabbatsbergs sjukhus' obduktionsmaterial för åren 1892—1903, och lämnas resultaten af denna analys i här följande tabeller.

Tab. I.

Appendiciter.

	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-	S:a
M ä n									
1879—1891		5	11	5	3				24
1892		1			1	1			3
1893		1							1
1894					1				1
1895				3					3
1896		1							1
1897				2	1				3
1898			4		1		1		6
1899	1	1	3						5
1900		1	2						3
1901		3	4	1	1				9
1902		2	1			1			4
1903		1	4	5	1	2			13
Summa	1	16	29	16	9	4	1		76

Tab. I.

Appendiciter.

	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-	S:a
Kvinnor									
1879-1891		1	5	2	2	1			11
1892				1					1
1893						1			1
1894				1	1				2
1895									—
1896									—
1897				1					1
1898									—
1899	1	1			1		1	1	5
1900			3	2	1				6
1901			1	1	1	1			4
1902		2	2				2		6
1903		1	2	1	1				5
Summa	1	5	13	9	7	3	3	1	42

Tab. II.

1879-1891.

	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-	S:a
Män									
Obducera- de.....	88	120	381	392	364	244	110	34	1,733
Appendi- citer ant.	—	5	11	5	3	—	—	—	24
Procent ..	—	4,17	2,89	1,28	0,82	—	—	—	1,38
Kvinnor									
Obducera- de.....	60	102	305	241	226	214	148	58	1,354
Appendi- citer ant.	—	1	5	2	2	1	—	—	11
Procent ..	—	0,98	1,64	0,83	0,88	0,47	—	—	0,81
Båda könen									
Obducera- de.....	148	222	686	633	590	458	258	92	3,087
Appendi- citer ant.	—	6	16	7	5	1	—	—	35
Procent ..	—	2,70	2,33	1,11	0,85	0,22	—	—	1,13

Tab. II.

1892—1903.

	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-	S:a
Män									
Obducerade	43	118	291	414	392	299	173	59	1,789
Appendiciter antal	1	11	18	11	6	4	1	—	52
Procent ---	2,33	9,32	6,19	2,66	1,53	1,34	0,58	—	2,91
Kvinnor									
Obducerade	25	87	207	270	261	249	227	125	1,451
Appendiciter antal	1	4	8	7	5	2	3	1	31
Procent ...	4,00	4,60	3,86	2,59	1,92	0,8	1,32	0,8	2,14
Båda könen									
Obducerade	68	205	498	684	653	548	400	184	3,240
Appendiciter antal	2	15	26	18	11	6	4	1	83
Procent ...	2,94	7,32	5,22	2,63	1,68	1,09	1,00	0,54	2,56

Tab. III.*Appendiciterna 1879—1903.*

Åldersklasser.

	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-	S:a
1. Män									
Obducerade	131	238	672	806	756	543	283	93	3,522
Appendiciter antal	1	16	29	16	9	4	1	—	76
Procent ...	0,76	6,72	4,32	1,99	1,19	0,74	0,35	—	2,16
2. Kvinnor									
Obducerade	85	189	512	511	487	463	375	183	2,805
Appendiciter antal	1	5	13	9	7	3	3	1	42
Procent ...	1,18	2,65	2,54	1,76	1,44	0,65	0,80	0,55	1,50
3. Båda könen									
Obducerade	216	427	1,184	1,317	1,243	1,006	658	276	6,327
Appendiciter antal	2	21	42	25	16	7	4	1	118
Procent ...	0,93	4,92	3,55	1,90	1,29	0,70	0,61	0,36	1,86

De i dessa tabeller meddelade siffrorna bekräfta fullständigt de resultat, till hvilka den af mig år 1892 verkställda undersökningen ledde. De visa, att appendiciten spelar en långt viktigare roll i de å Sabbatsbergs sjukhus intagna männens dödlighetsstatistik än i kvinnornas. För de olika undersökta perioderna äro dessa siffror, som vi ur de lämnade tabellerna inhämta, följande:

<i>Mäns</i> appendicitdödlighet i % af hela deras dödlighet:		<i>Kvinnors</i> appendicitdödlighet i % af hela deras dödlighet:
1879—91	1,38	0,81
1892—1903	2,91	2,14
1879—1903	2,16	1,50

För männen är således såväl under de två särskildt undersökta perioderna som ock under hela perioden appendiciten en omkring 45—50 % viktigare dödsorsak än för kvinnorna.

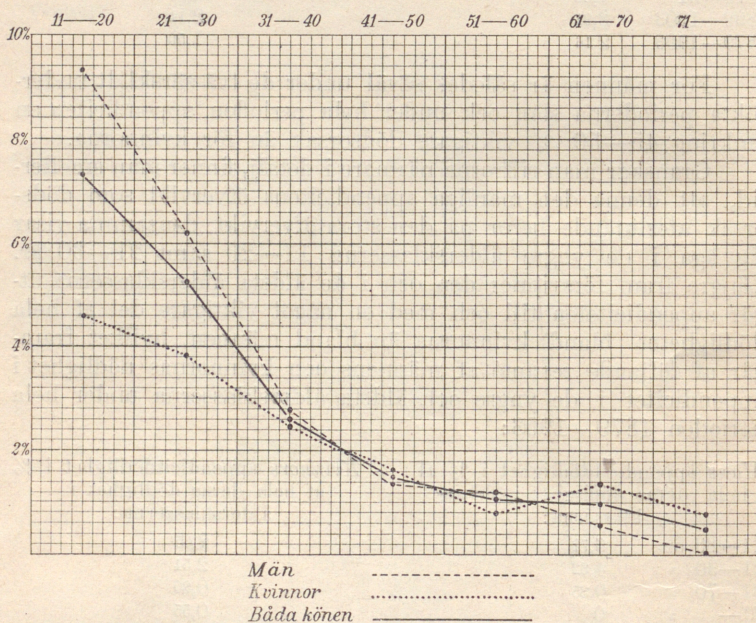
Granskar man siffrorna närmare i detalj, finner man emellertid, att denna den manliga appendicitens öfvervikt som dödsorsak uteslutande beror på den stora öfvervikt, densamma visar sig äga i de yngre åldersklasserna 11—20 samt 21—30 år. Längre fram försvinner den och i de äldsta åldersklasserna utgör appendiciten till och med en något viktigare del af hela dödligheten bland kvinnorna än bland männen, hvilket framgår af följande resumé af männens och kvinnornas dödlighet i appendicitet i de yngre och äldsta åldersklasserna under hela perioden 1879—1903:

<i>Mäns</i> appendicitdödlighet i % af hela deras dödlighet i åldersklasserna:		<i>Kvinnors</i> appendicitdödlighet i % af hela deras dödlighet i åldersklasserna:
11—20 år	6,72	2,65
21—30 »	4,32	2,54
61—70 »	0,35	0,80
71— »	0	0,55

Åldersklasserna visa alltså mycket stor betydelse för appendicitens deltagande i hela dödligheten, och detta såväl hvad män som kvinnor beträffar. Hvad nu denna ålderns betydelse för appendicitens inflytande på hela dödligheten angår, så bekräftas också det af den äldre undersökningen vunna resultatet till fullo af den nu verkställda utredningen: för de yngre åldersklasserna 11—20- och 21—30-åringarne är appendiciten en långt betydelsefullare dödsorsak än för öfriga åldersklasser, och gäller denna sats såväl kvinnor som män och detta beträffande såväl hvardera perioden för sig som ock hela den undersökta 25-årsperioden. För dessa uttalanden hänvisas till de meddelade tabellerna under påminnelse därom, att fortfarande liksom vid redogörelsen år 1892 måste påpekas, att observations-

materialet för åldersklassen 0—10 år är så ringa vid Sabbatsbergs sjukhus, att säkra slutsatser ur detsamma icke för barnåldern kunna dragas. I det föreliggande diagram, som här lämnas angående appendiciternas förekomst i % af samtliga obducerade dödsfall i de olika åldersklasserna och för båda könen vid Sabbatsbergs sjukhus under perioden 1892—1903, är därför denna åldersklass icke upptagen.

Appendiciternas förekomst 1892—1903 i % af samtliga dödsorsaker efter kön och ålder:

I nu analyserade förhållanden, appendiciternas fördelning på kön och åldersklasser, visa de tvenne med hvarandra jämförda perioderna alltså den största öfverensstämmelse. I ett annat afseende afvika de däremot i hög grad från hvarandra. Under perioden 1879—91 deltog appendiciterna i hela dödligheten med endast 1,13 %, under perioden 1892—1903 däremot med 2,56 %, alltså med mer än dubbla beloppet. Studerar man den senare perioden närmare, finner man, att ökningen uteslutande träffar den senare hälften af perioden; under åren 1892—97 inträffade vid sjukhuset sammanlagdt 17 dödsfall i appendicit, en dödlighet ungefär motsvarande den som inträffat under perioden 1879—91; under perioden 1898—1903 däremot 66 dödsfall i appendicit, alltså omkring 4 gånger flera än under

samma periods förra hälft. Man kunde häraf måhända känna sig frestad draga den slutsatsen, att i Stockholm en hastig stegring af appendicitfallen inträffat under de sista 6 studerade åren. Men häremot talar följande. Studerar man de tvenne sjukhusafdelningarnes, den medicinska och kirurgiska, beläggning med till döden förlupna appendicitfall, så finner man, att samtidigt en ändring inträffat i denna beläggning, såsom af här meddelade tabeller framgår.

Dödsfall i appendicit 1892—1903.

	Med. afdeln.	Kirurg. afdeln.
1892	2	2
1893	2	0
1894	2	1
1895	3	0
1896	0	1
1897	1	3
	10	7 = S:a 17
1898	1	5
1899	4	6
1900	4	4
1901	5	7
1902	2	10
1903	1	17
	17	49 = S:a 66

Den våldsamma stegringen under periodens senare hälft har, såsom af tabellen framgår, så godt som uteslutande berott på, att på sjukhusets kirurgiska afdelning ett ökad antal appendicitfall inkommit med dödligt förlopp, och denna stegring kan mer än väl bero på ändrade åsikter hos läkare och allmänhet angående värdet af den kirurgiska behandlingen på sjukhus af appendiciten: en mängd fall af appendicit, som förr behandlades i hemmen i Stockholm, sändas nu till sjukhusets kirurgiska afdelning för eventuell operation, hvilken under de senaste åren i hög grad tillvunnit sig förtroende. Ökningen kan alltså helt och hållet hafva sin anledning i sålunda ökad beläggning å sjukhusets kirurgiska afdelning och icke alls i ökad antal appendicitfall i Stockholm. Som af ofvan meddelade tabeller framgår, har emellertid denna förändring i beläggningen alls icke visat sig inverka på appendicitfallens fördelning på kön och åldersklasser. Denna egendomliga, under båda perioderna tydligen framträdande fördelning, torde näppeligen kunna finna sin förklaring i det osannolika antagandet, att hufvudsakligen yngre af appendicit lidande män ansetts lämpliga för sjukhusbehandling och detta såväl för behandling på sjukhusets medicinska som på dess kirurgiska afdelning, utan torde densamma vara en på hittills okända etiologiska moment beroende före-

teelse, som åtminstone för Stockholm för närvarande äger sin giltighet.

Frågan, om appendiciten under de senare åren tilltagit i Stockholm eller ej, kan uppenbarligen ej afgöras genom Sabbatsbergs sjukhus' statistik, utan måste detta ske genom anlitande af Stockholms stads allmänna dödlighetsstatistik. Denna lider emellertid af den bristen, att appendicitdiagnosen ej är stödd på obduktioner och således ej är fastställd. På densamma torde dessutom kunna hafva inverkat, att läkarnes uppmärksamhet nu mer än förr är riktad på appendiciten och att dödsfall, som förr gingo under andra rubriker (t. ex. akut peritonit), nu införas som appendicit eller perityffit. Frågan torde således för närvarande knappast med full säkerhet kunna afgöras.

Ur föregående statistiska fakta och deras bearbetning synes det mig berättigadt att draga följande slutledningar:

1. *Appendiciterna hafva under 25-årsperioden 1879—1903 vid Sabbatsbergs sjukhus utgjort 1,86 % af samtliga dödsorsaker; appendiciten har således varit en 4 gånger så viktig dödsorsak för Sabbatsbergs sjukhus, som appendiciten varit för Münchens sjukhus under den af Einhorn undersökta perioden.*

2. *Appendicitens betydelse har under periodens sista $\frac{1}{4}$ varit omkring 4 gånger större än under periodens föregående skeden, utan att man däraf äger rättighet draga den slutsatsen, att appendicitens förekomst i Stockholm under periodens senaste del hastigt stegrats.*

3. *Obduktionsjournalen från Sabbatsbergs sjukhus under denna period har visat, att appendiciten för sjukhusets manliga patienter varit väsentligt mera betydelsefull dödsorsak än för dess kvinnliga, i det att den utgjort 2,16 % af samtliga manliga dödsorsaker, men endast 1,5 af samtliga kvinnliga.*

4. *Samma material har vidare visat, att särskildt de yngre åldersklasserna 11—20 och 21—30 år drabbats af letala appendiciter; att detta gällt de manliga såväl som de kvinnliga patienterna, men att det särskildt i hög grad gällt de manliga, hvilket förhållande varit orsaken till, att appendiciten som dödsorsak spelat en större roll för männen än för kvinnorna.*

5. *För dessa yngre manliga åldersklasser har appendiciten varit en ganska afsevärd dödsorsak, i det att den utgjort för 11—20-åringarna 6,72 % och för 21—30-åringarna 4,32 % af samtliga inom dessa åldersklasser iakttagna dödsorsaker.*

6. *Denna egendomliga fördelning på kön och ålder torde endast kunna finna sin förklaring genom det antagandet, att män och kvinnor i dessa yngre åldersklasser visa predisposition för sjukdomen och att denna predisposition särskildt bland männen kommer till synes.*